

nijo, ktera jo predloži omenjeni komisiji. Pa tudi s samo besedo se sme gospodar pritožiti pri županu, ki pritožbo zapiše v zapisnik in jo potem izroči komisiji.

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici.

Nauk za povzdigo našega domačega predivstva.

Spisal Rihard Doleneč.

Ravnanje z lanom od ruvanja do gojenja.

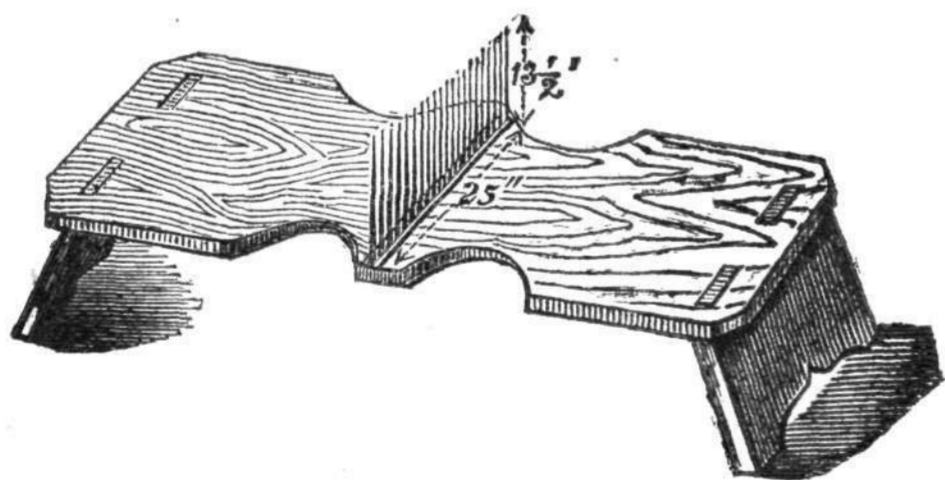
(Dalje.)

Korist kapelic je, da se lan hitro in enakomerno posuši, kajti prvič so rahlo sestavljene, tako, da jih zrak lahko skozi in skozi prešine; drugič jim dež škodovati ne more; čeravno tudi dežuje, se voda hitro odteka. Splesneti ali pa celó ségnjiti tako spravljani lan nikakor ne more. V malo dneh je popolnoma in za goditev dober.

Samo eno delo pride še pred gojenjem, namreč to, da se odstranijo glavice. Da bi se zato, da bi suhemu lanu glavice odstranil, rabil greben, to je, riflal, bilo bi kaj nespametno, posebno ako se to na starem domačem grebenu s štirovoglatisimi ostmi vrši. Greben, in sicer prav osnovani greben, je le tam na mestu, kjer se hoče že po omenjenem načinu zeleni lan goditi. Če je lan suh, odpade pri riflanji, sme se reči, 5 od sto stebel s tem, da se mnogo njih potrže. Potrganih koncev se dobi že pri belgiškem najboljšem narejenem grebenu vedno dva velika kupca, in to je prava zguba, kaj pa še-le, ako se z domačim dela?

Ker belgiški greben za riflanje zelenih stebel izvrstno služi, in tudi za suhi lan delo veliko boljše opravlja kakor navadni, treba je, da ga živo priporočam in to tem bolj, ker je preprosto narejen, tedaj ni drag! Vsak količkaj ročen kovač ga lahko naredi; klop, na kateri je pritrjen, je pa stvar manjše važnosti. Mislim, da bode sledeča mala podobica izvrstnega belgiškega grebena, z dotičnimi merami in malo opazkami v razjasnilo zadostila. Poglejte ga!

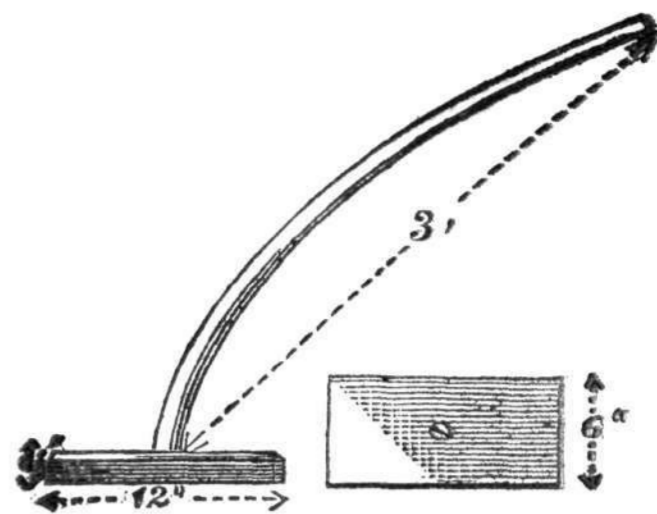
Podoba 5.

Osti ali zobov ima 37, kateri so na železni, poldrug palec široki, četrta palca debeli, in 25 palcev dolgi špangi dobro prikovani. Španga sama je na obeh koncih z dvema močnima vitoma na klop zavitana. Osti so v špangi prav enakomerno razdeljene, tako, da po 2 liniji pride ena od druge. Na spodnjem koncu je ena ost dober četrta palca (cola) debela, proti vrhu so zmirom tanjše, pa vendar ne tako silno, da bi postale popolnoma bodeče, ampak pustijo se tam paste. Dolgost cele klopi, na kateri 2 osebi sedite, da naenkrat riflate, znaša 60 palcev.

Kakor že rečeno, se ni za odstranitev glavice suhega lanu grebena posluževati, ampak dosti boljšega orodja, ki se zove belgiški bêt. Belgiški bêt je kaj prosto, al izvrstno orodje. On obstoji iz poldrug palec debelega, 12 palcev dolgega in 6 palcev širokega, iz trdega lesa narejenega ploščka. Ta ima v sredi luknjo za ročnik. Bêt je take podobe:

Podoba 6.

Ročnik mora biti iz vlačnega lesa narejen, 3 čevlje dolg, in kar se dá dobro utrjen. Iz ploščka ne sme celó nič ven moleti, da ne dela veliko nerednosti v delu. Takih bêtov je treba več imeti, ker ravno tako služijo kakor cepci pri mlačvi. Vzamejo se namreč snopi, kateri so se na polji iz suhega lanu naredili, s slamo povezali in na skedenj izvozili, ter se slamnate vezi prosti v redne, rahle, kake 3 palce debele nasade razgrnejo ravno tako, kakor se to pri žitu dela. Ko je nasad položen, potem se pričnejo z bêt glavice tolči. Da se stebila v nered ne spravijo, treba jih je z levonogo na koreninčnih konceh na tla tiščati. Kader se tolčejo, gré na to paziti, da se ročnik trdno v roki ne drži, če ne pade plošček s polno ploho na tla, ampak z robmi, kateri stebila lahko prebijejo. Tudi, če plošček na robce pada, se ročnik kaj rad odlomi, naj je še tako trden. Ročnik mora toraj, kedar se ima udariti, v roki plavati, kar vsak lahko zadene, ako se mu enkrat delo pokaže, in ako se tega potem pridno vadi. S tacimi bêt gré delo kaj hitro, snažno, in dobro spod rok, veliko hitreje kakor na grebenu. Poglavitna reč je pa še to, da lan čisto nobene škode ne trpi, ker ni mogoče, da bi se stebila potrgala ali pa seme poškodovalo. Ko je nasad na obeh platéh otolčen, potem ga je treba obrniti, ter se zopet 3 po 4 palce debeli, lepo vredjeni šopki vezati pričnejo. Za vezilo služijo dolga stebila, ne pa slama, ker tako zvezani ostanejo šopki tudi med gojenjem. Več takih šopkov, do 10, se potem s slamo v en veči snop zveže, to pa samo zavoljo ložega prevažanja iz skednja do godilnice, v godilnico slama ne sme priti.

(Dalje prihodnjič.)

Navod, kako poravnati škodo, ktero je po gozdih in vrtih napravil lanski sneg.

„Novice“ so že v 45. listu lanskim in 3. listu letošnjim „Novic“ podučile gospodarje, kako je poravnati hudo škodo na gozdnih in vrtnih drevesih. Al potrebna reč tudi dvakrat rečena ni prevečkrat rečena.

Šilovni les, poškodovan na vrhu, treba je posekati, sicer začne hirati in se posuši. Polomnjene veje naj se tikoma debela odsekajo, da se v posušenem lesu ne zaplodí gozdu nevarni črv, kterege so „Novice“ v 23. listu lanskega leta na tanko popisale in celó v podobi pokazale. Tisti kuček je sila škodljiv mrčes, — bojite se ga kakor vruga!

Listni les je ali polomnjen na vrh, na vejah, ali je tudi razčesnjen. Nalomnjeni in odlomnjeni vrhovi in veje se morajo gladko odsekati; rane se potem same zacelijo, in rast napreduje; razčesnjena debela pa kaže kar pri tleh posekati. Ves posekani les se mora kar mogoče hitro hitro iz boršta spraviti, da novi rasti ne napotuje, še več pa, da se ravno imenovani škodljivi mrčes po njem ne zaplodí.

Kedar je les poškodovan tako, da se mora drevje od kraja vse posekati, naj gospodarji koj prevdarijo, kako se ima goli svet znova pogozditi, namreč da

sejejo seme ali posadé drevesca. Bolje pa je kar brž gozdna mlada drevesca saditi, ako so izrastla v drevesnicah; s semenom gré stvar počasi. *)

Poškodovano sadno drevje, ako še stoji, je otrebiti vseh nalomljenih vrhov in vej, rane naj se vse z drevnim mazilom ali vsaj z ilovico namešano s kravjekom zamažejo; drevje se bode tako zopet obrastlo.

Kjer ni mogoče do meseca maja podrtega lesa iz boršta spraviti, treba je deblovino obeliti, veje pa v oglje požgati, da se škodljivi mrčes ne zaplodi.

Podrtega sadnega drevja ne kaže več postavljati; ako so se mu na eni strani korenine potrgale, ne bode dosti več koristilo, zato naj se raji z drugim nadomesti.

Dr. O.

Kakošna klaja naj se poklada bikom za pleme?

Družba kmetijska je izvedela, da nekteri gospodarji na Kranjskem, ki so dobili bike iz državne subvencije ali ki imajo bike s premijami obdarovane za pleme, jih krmijo (futrajo) z lanenimi prešami, drugi pa s tropinami iz olarij ali žganjarij, mislé, da jim prav kaj dobrega storijo s tako redivno krmo.

Taka krma pa nikakor ni za take bike, ki so za pleme odločeni; po taki krmi se spitajo, postanejo debeli in leni, tedaj za pleme za nič. To pa je škoda za gospodarja samega in za deželo.

Družbeni odbor je tedaj sklenil, očitno podučiti take gospodarje, naj brž opusté tako škodljivo klajo.

Plemenskemu biku naj se daje trikrat na dan dobrega sladkega sená, da se nasiti, poleg tega pa tudi rezanice iz ječmenove ali ovsene slame. Včasih kako perišče ovsá dobro tekne biku, ki je imel kaj več skakati. Se vé, da tudi na sol ni pozabiti, in te se dá kakega pol lota na dan. Da frišne vode ne sme manjkati biku, razume se samo po sebi.

Odbor družbe kmetijske kranjske.

Politične stvari.

Le ena ustava je v Avstriji in dr. Giskra je njen profet!

Če pogledamo v državni zbor dunajski in vidimo, kaj se ondi godí, nehoté moramo pritrditi izreku, ki na čêlu stoji temu sestavku.

Najnovejši dokaz temu je bil ta, da je večina zbornice poslancev brez daljega prevdarka z nogami pomandrala predlog Petrinóv, ki je zahteval, naj se spremení decemberska ustava toliko, da dežele dobijo, kar deželam gré, in tako se mir povrne v ubogo polovično Avstrijo. Al privrženci ministerstva so tako zaničljivo zavrgli ta predlog, da ga še ožemu odboru v prevdarek niso dali; „milostno“ so mu živeti dali komaj pol ure, da je baron Petrinó o njem govoril, a potem so ga nemudoma pokopali, češ: „ustava decemberska je edina izveličarica Cislajtaniji, kajti dr. Giskra „zraven nje“ in „zunaj nje“ ne trpi nikakoršne druge, in dr. Giskra je njen profet!“

Bog ne daj, da se kdo loti „nezmotljivosti“ novoêrne cislajtanske!

Res smešno je to, da privrženci vladni dandanes

*) Take drevesnice imajo grajščinski gozdnarji že na več krajih na Kranjskem, in za gotovo vémo, da se od grajščinskega gozdarskega urada (Forstamt) v Kočevji in v Gradacu na Dolenskem dober kup dobivajo take drevesne sadike.

rimski koncil na vso moč zasmehujejo, ker se pripravlja nezmotljivost papeževo staviti na dnevni red, in brcajo z rokami in nogami, da bi odvrnili tak sklep rimskega koncila, — al dunajski „koncil“ — to je državni zbor dunajski — ta pa se vé da je nezmotljiv, prav „unfehlbar“ od nog do glave; on je stavil decembersko ustavo, zato gorjé mu, kdor zahteva, da se predru-gači! Privrženci ministerski strašno vpijejo, kaj bode, ako se sprejme rimski „syllabus“, in da grozovite nesreče pridejo potem čez ljudi, ako se pregrešijo zoper verske zakone; a ravno ti privrženci so gluhi in slepi za grozovite kazni, ki so jih časnikarji in pridigarji že pretrpeli poslednje dve leti in jih še dandanašnji trpijo z zaporom v ječah in kazni na denarjih za to, da so se predrznili zanikati „nezmotljivost“ decemberske ustave!

Prilike „nezmotljivosti“ se pa mi na tem mestu poslužimo le zato, da trompetarjem „nedotakljive“ decemberske ustave kažemo mršavo njihovo logiko, ktera po eni strani razsaja zoper nezmotljivost človeško, po drugi pa to isto za svojo stran na oltar stavi, da bi jo brez ugovora morali moliti vsi narodi avstrijski le zato, da — kakor je Kaisersfeld z otresom „der Bleisohler“ žugaje brez ovinkov rekel — Nemeec kot gospod na vrhuncu stoji, Slovani in vsi drugi narodi pa so mu hlapci.

Pa poglejmo te možake, kateri zahtevajo, da bi se jim nezmotljivost pripisovala: ali njihova djanja res pričajo ono modrost, ono čisto pravicoljubnost, da smejo predrzni zahtevati, da za njimi narodi avstrijski kličejo: „le decemberska ustava je edino prava v Avstriji in dr. Giskra je njen profet?“

O dvalizmu, ki so ga stvariti pripomogli, odveč bi bilo zdaj še kaj govoriti. Magjari imajo, kar so zahtevali in z lepo ne bojo izpustili iz rok, kar imajo. Kako se v teh razmerah Cislajtanija počuti, vemo vsi, in vé tudi finančni minister dr. Brestel, ki se je ravnokar pulil z Andrassy-em za to, koliko naj bi več plačali Magjari, ako veliko zemljo Graničarov v svojo oblast dobijo. Koliko šteje „nezmotljivost“ dunajskega zbora in ministerstva, kazal bode prihodnji čas, kedar „vprašanje Graničarsko“ pride do končne rešitve.

Pustivši tedaj nesrečni dvalizem na stran, poglejmo si le „nezmotljivost“ vladno v dveh spomenicah (memorandumih), kako spomenica večine ministerske, kateri je dr. Giskra na čêlu, odločno odbija vsako pogajanje s Čehi in Moravani, — a ni še tega mesec dni, kar je vabil dr. Giskra Riegerja in Sladkovskega v razgovor, ki pa se vé da nista šla blizo, spomnivši se — spomenice večinske.

In kako mlati prazno slamo večina odborova in ž njo Giskra zdaj o poljski resoluciji! Že je preteklo več tednov, kar odbor žoka ono resolucijo, pa ni izžokal še nič; svojih lastnih prijatlov sit, je dr. Rechbauer osnoval predlog o tem, kaj naj se Poljakom dovoli, — al v svesti smo si, da tudi Rechbauerjev predlog pokoplje zbornična večina, kajti „le decemberska ustava je edino prava in dr. Giskra je njen profet!“

In če poslušamo, kako tudi zdaj pretresa odbor dalmatinske homatije, ki se ne upa tega, kar je pravo, odločno izreči, da ne bi „nezmotljivosti“ vladne razžalil, in bi rad 12 vladnih glavnih pregreh, ki jih je Ljubiša pošteno odkril, z debelim koltrom pokrtil, da ne bi se razvidelo, da po enem kopitu se v Avstriji ne morejo postave dajati, — če slišimo vse to, in smo videli, kaj se je v Bokah godilo, strese nas mrzlica o taki „nezmotljivosti“ ministerski!

In kaj dr. Giskra namerava o prenapredbi volilne postave za državni zbor? Deželne ustave razrušiti samovoljno po državnem zboru brez vprašanja deželnih zborov in stvariti „monstrum“ mešanega držav-